

9. Bektaşilik :

Bektaşilik, Hacı Bektaş Veli [1209-1271 ?] adına kurulan, Ali ve On İki İmam sevgisine dayanan, olgunluk eşitlik, özgürlük ve benzeri ilkelerle belirgin tarikattır.

Babailer ayaklanması bastırıldıktan sonra [1240] Türkmenler, Baba İshak'ın halifesi olan Hacı Bektaş Veli'nin çevresinde toplandılar. Hz. Muhammed'i mürşit, Hz. Ali'yi rehber, Hacı Bektaş Veli'yi de pir tanıdılar.

İslamın esaslarını ve geleneksel Alevi inancını, İslamlik öncesi göçmen kabileleri kültürü ile yoğuran Bektaşilik, yeni bir sentez olarak belirdi. Anadolu halkının konuştuğu arî Türkçe'yi kullanmasının yanında, hemen her düşünce ve inançtan insanlara, kendilerinden birşeyler bulabileceği soyut, ancak zengin bir düşünsel dünya sundu. Toplumsal yaşantıda, kişiye dar ve katı kalıplar içine sokmayan, toleranslı bir düşünce özgürlüğü getirdi. Görünüşe değil, öze önem vererek varlık birliğini zemininde, insanı onurlandırdı, dahası kutsallaştırdı.

(Esat Korkmaz 1993 S58)

Alevi akımına böylece Anadolu'da kucak açılmış, reform sunulmuş ve entellektüel bakımdan açıklık getirilmiştir. Bunun sayesinde Bektaşilik tarikat olmasına rağmen Osmanlı İmparatorluğu'nun her yöresinde, özellikle Anadolu ve Balkanlar'da hızla yayılmayı ve popüler olmayı başarmıştır.

Bektaşilik ilk başlarda bir Türk olayıdır; dinin dış görüşlerini itibar etmez (Anti-Konformiste) ve bağdaştırmacıdır (senkretizm). İlk başlarda, çok eskilere dayanan göçebelerin dinini kendisine özdeşirmiştir; zamanla Ahdiler ve Hurufiler sığındıkları Bektaşiliğe kendi öğretilerinde bağdaştırmışlardır. Kızılbaşlık akımı daha sonralar Bektaşilik ile kaynaşmıştır ama en çok etkileyen olmuştur; Kızılbaşlık ile şialar akım etmiştir. Bektaşi problemi üzerine eğilenler, üstleri Şîî eğilimli bir Müslümanlıkla örtülü şamancı kalıntılar, sūfilik yoluyla sızmış gnostik (bilinç birikimleri) ve yeni Eflatuncu, Ehl-i Hakk, hattâ Manici ve Budhacı öğeler ve ayrıca Yahudi-Hıristiyan karışmalar gibi değişik bir çok etkinin varlığının görülebildiği eklektik (karmakarışık) bir inançlar sistemi ile karşılaşılır.

9.1 Bektaşi öğretisi :

- a) Tabiat, tanrının gözükten halidir, şeklidir.
- b) Tanrıyı yer yüzünde insan temsil eder.
- c) Özellikle gelişmiş, olgun insanda kendisini tecelli eder (gösterir) > insan-i kamil.
- ç) Ali, kamil insan olmak için örnektir (> prototip)
- d) Tanrı insanda var olduğu için, bu kendini insanın **düşüncesinde, isteginde, uğraşında, hareketlerinde, davranışında ve özgürlüğünde** tecelli eder.
- e) Gerçek niyaz, ibadet **insanın kendi özünü araştırmasıdır**. Tanrı insanın kendinde olduğu için subjekt (özne) ve objekt (nesne) kaynaşmaktadır ve bu da dışa yönelik ibadet ve namaz'ın anlamını kayıp etmesini sebep teşkil eder.
- f) İnsanın zihni sade ruh-varlığı olarak meleklerden düşük seviyededir, ama bedeniyle birlikte meleklerden daha yüksek mertebeye ulaşma imkanna kavuşur.
- g) Bu yüzden bedeni geliştirmek, duyguları ve hisleri eğitmek gerekiyor ki, böylece meleklerden daha çok yücelmenin önündeki engeller kaldırılabilir.
- ğ) Tanrı, insan aracılığı ile bu evrende en bilinçli şeklini kazanabiliyor ve kendine bakabiliyor.
- h) Tanrının tüm tecelli şekilleri büyük bir zükus'dan (devir, dönüçüm) sonra tekrar Hakka dönüyor, eritiliyor. Böylece daha bilinçli, tecrübeli ve kendini daha iyi tanımış oluyor.

(Anton-Josef Dierl 1986 S.29)